

NICOLAE FELECAN, DAIANA FELECAN

CU PRIVIRE LA UNELE COMPLEMENTE (NECIRCUMSTANȚIALE)

1. *Gramatica limbii române* (GALR 2005, 2008), în două volume (I. *Cuvântul*, II. *Enunțul*), este un tratat științific ce-și propune „o descriere actualizată a structurii gramaticale a limbii române”. În acest scop, autorii au folosit rezultatele științifice acumulate în decursul a patru decenii scurse de la ediția precedentă (GLR), precum și o abordare metodologică diversă, în conformitate cu modul de înțelegere a fenomenului lingvistic actual. Fiind o lucrare colectivă, GALR este, pe alocuri, tributară punctelor de vedere proprii autorului sau autorilor care au elaborat un capitol ori altul. Prin aceasta ea rămâne deschisă

„[...] către și pentru studii ulterioare, dar și un temei și un imbold de înnoire a predării (gramaticii) limbii române în școală, în sensul înțelegerii organizării limbii și a mecanismelor de utilizare a sistemului în procesul de comunicare.” (GALR 2005, 2008, vol. I, p. XII).

În ansamblu, GALR aduce o mulțime de noutăți, atât în modul de prezentare generală a problemelor, cât și în cadrul fiecărui element în parte. Volumul I, *Cuvântul*, prezintă fenomenele lingvistice aparținând gramaticii cuvântului, considerate în calitatea lor de componente ale sistemului. Volumul II, *Enunțul*, înfățișează disponibilitățile combinatorii, ca modalități de ansamblu a structurilor sintactice și este ordonat în două părți: *Organizarea structural-ierarhică*, cuprinzând structurile sintactice și funcțiile sintactice, și *Organizarea discursivă*, cu referire la construcția discursului (a structurilor sintactice deviante), tipurile de discurs, organizarea informațională a enunțului, organizarea prozodică a enunțului, implicațiile sintactice ale punctuației.

2. În cele ce urmează ne vom referi doar la capitolul *complemente*. Față de lucrările precedente, tradiționale, acum se face o distincție netă între complementele necircumstanțiale, numite doar *complemente*, și complementele circumstanțiale, numite doar *circumstanțiale*. Opțiunea aceasta se justifică, credem, prin faptul de natură strict gramaticală: complementele apar ca determinanți, în general, obligatorii pe lângă verbe, adjective, adverbe și interjecții, în timp ce circumstanțialele sunt, cu puține excepții, facultative. Ele arată doar „circumstanțele”, „împrejurările” în care are loc acțiunea verbală sau se manifestă calitatea exprimată prin adjectiv ori adverb.

Gramaticile românești nu conțin același număr de complemente. Majoritatea, mai ales cele tradiționale (GLR, vol. II, p. 149; Avram 1997, p. 362; Felecan 2002, p. 165), descriu trei complemente: direct, indirect și de agent. Cele mai vechi

DACOROMANIA, serie nouă, XV, 2010, nr. 1, Cluj-Napoca, p. 35-47

(Heliade 1980¹; Iordan 1956²) vorbesc doar de două complemente (direct și indirect), iar altele ridică numărul acestora la patru (dar fără a fi aceleași)³ și chiar la cinci⁴.

GALR admite șapte complemente: *direct, secundar, indirect, prepozițional, de agent, posesiv, comparativ*. Ele își găsesc motivația printr-o mai profundă demarcație a trăsăturilor caracteristice (complementul secundar, complementul prepozițional), printr-o nouă viziune asupra determinărilor (complementul posesiv) ori printr-o nouă abordare a funcției de tip completiv (complementul comparativ)⁵.

Sub formă de tabel, situația complementelor din GLR și GALR se poate prezenta astfel:

GLR	GALR	Observații
1. Complement direct	1. Complement direct 2. Complement secundar	
2. Complement indirect	3. Complement indirect 4. Complement prepozițional	
3. Complement de agent	5. Complement de agent	
	6. Complement posesiv	Din atributul pron. datival
	7. Complement comparativ	Din circ. de mod comparativ

Faptele nu sunt cu totul noi, ele se găsesc și în lucrări anterioare.

3. Complementul secundar, de pildă, este analizat de Valeria Guțu Romalo încă din 1973 (p. 170-172), pe baza observațiilor făcute de L. Vasiliu (1967), și de Gabriela Pană Dindelegan (1974). Prezența unor particularități distincte – incompatibilitatea dublării, posibilitatea înlocuirii prin anumite pronume [nedefinite: *ceva, orice*, demonstrativul cu valoare „neutrală” *asta (aceasta)*, negativul *nimic*, adverbul *atât(a)*], ocurența cu un complement direct „animat” – a dus la recunoașterea unei poziții sintactice diferite de cea de complement direct, denumit prin *comple-*

¹ „Complinirea unui verb este sau Dreaptă, sau Ne-dreaptă, sau Întâmplătoare” (p. 245).

² „[...] avem două feluri de obiecte gramaticale: unul direct (sau drept) și altul indirect (sau nedrept)” (p. 631).

³ *Complement direct, indirect, de agent, sociativ* (Șerban 1970, p. 208; *Complement direct, indirect, de agent, intern* (Dimitriu 1982, p. 237; Dimitriu 2002, p. 1374 și urm.; Nagy 2005, p. 239); *Complement direct, indirect, de agent, de materie* (Zugun 1993, p. 38-43).

⁴ *Complement direct, indirect, de agent, de reciprocitate, comparativ* (Irimia 1997, p. 408-426; Merlan 2001, p. 94 și urm).

⁵ Tot de șapte complemente, dar *direct, indirect, de agent, sociativ, opozițional, cumulativ, de excepție*, vorbește și Crașoveanu 1973, p. 3.

ment secundar. GALR nuanțează caracteristicile sintactice și semantice ale acestui complement, stabilindu-i și clasele de substituție (II, p. 392-396).

Așadar, în loc să mai vorbim de verbe „cu dublă tranzitivitate” sau care cer două complemente directe – unul al persoanei și celălalt al lucrului –, printr-o nuanțare a detaliilor, admitem două complemente diferite – unul direct, care poate fi dublat ori înlocuit prin clitic, și altul secundar, care nu poate fi nici dublat și nici înlocuit prin clitic. Prezența sa în enunț este condiționată de ocurența complementului direct.

4. O problemă de interpretare ridică și complementul comparativ. Gramaticile românești, aproape în unanimitate, plasau complementul comparativului în categoria circumstanțialelor. Faptul ține de includerea într-o singură categorie sintactică a circumstanțialului de mod (variantele de mod comparativ), indiferent de regent, atunci când caracterizarea se face printr-o comparație:

(1) „Trec anii, **trec** lunile-*n* goană / Și-*n* zbor săptămânile **trec**.” (Topârceanu, *Balada chiriașului grăbit*)

(2) „Calea laptelui e-*n* vale / **mai aproape** decât ieri / Când era deasupra noastră / pretutindeni, nicăieri.” (Lucian Blaga, *apud* Irimia 1997, p. 422)

Între cele două tipuri de structuri există o diferență dată, în primul rând, de obligativitatea sau nonobligativitatea prezenței determinării în enunț. În primul exemplu, determinanții *-n goană*, *-n zbor* pot lipsi, fără ca fraza să sufere (*Trec anii, trec lunile, trec săptămânile*), în timp ce în al doilea exemplu prezența complinirii *decât ieri* este obligatorie (**Calea laptelui e-*n* vale mai aproape. / Când era deasupra noastră / pretutindeni, nicăieri*). Dumitru Irimia vedea în asemenea tipuri de structuri și o diferență stilistică (p. 421), afirmând că

„prin conținutul lor, structurile din prima categorie reprezintă realizarea, *cu mijloace stilistice* [subl. a.], a circumstanțialului de mod.” (Irimia 1997, p. 421),

în timp ce

„structurile din cea de a doua categorie nu mai reprezintă realizarea circumstanțialului de mod, ci termenul al doilea, *de referință* [s.a.], în desfășurarea opoziției categoriei gramaticale a intensității, [...] *complinire semantică obligatorie* [s.a.] în câmpul sintactic deschis de termenul regent.” (*ibidem*, p. 422)

Diferența dintre aceste structuri poate fi dovedită și prin procedul înlocuirii. În primul exemplu determinările *-n goană*, *-n zbor* admit, în locul lor, unul din adverbele *repede*, *iute* (*trec anii, trec lunile repede și iute săptămânile trec*), în timp ce în al doilea caz acest tip de înlocuire este imposibil (**Calea laptelui e-*n* vale mai aproape repede*).

De obligativitatea prezenței în enunț vorbea, încă din 1978, și Vladimir Robu:

„Toți termenii implicați în relația comparativă răspund negativ la testul omisiunii, constituind o implicație sintactică trilateral necesară, adică, dacă facem abstracție de nucleul verbal, după cum determinantul comparativ implică regentul comparat, tot

așa acesta nu poate figura în construcție fără termenul cu care se compară.” (Iordan, Robu 1978, p. 669)

Reiese că acest determinant nu este un circumstanțial, a cărui prezență nu impune obligativitate, ci se motivează prin statutul obligatoriu al existenței sale, urmare a unei „comparații gramaticale”⁶.

Ajungem în felul acesta la situația descrisă de toate gramaticile latinești, care vorbesc numai de „complementul comparativului și al superlativului”⁷, comparativul impunând două structuri: ablativ: **felicior Augusto, melior Traiano, minor fratre**, sau precedat de adverbul *quam* și acordat: **felicior quam Augustus, melior quam Traianus (feliciorum quam Augustum, meliorem quam Traianum)** („mai fericit decât Augustus, mai bun decât Traianus”), **minor quam frater (minorem quam fratrem)** („mai mic decât fratele”), iar superlativul trei: genitiv (partitiv): *Gallorum omnium fortissimi* sunt Belgae, acuzativ precedat de prepoziția *inter*: *inter Gallos omnes fortissimi* sunt Belgae, sau ablativ precedat de prepoziția *ex (e)*: *ex Gallis omnibus fortissimi* sunt Belgae („dintre gali cei mai curajoși sunt belgii”).

Și în română se cunosc mai multe realizări prototipice ale comparativului în funcție de formele pe care le are. Comparativul de inegalitate (de superioritate și inferioritate), alcătuit din adverbul *mai* (cel de superioritate) și *mai puțin* (cel de inferioritate) plus forma adjectivului la pozitiv – *mai bun, mai puțin bun* – realizează o construcție introdusă prin conectivele *decât, ca* și uneori *de*⁸: Ovidiu este **mai înalt decât Alexandru**. Zahărul e **mai puțin dulce decât mierea**. Limba taie **mai rău ca sabia** (proverb). Cât de mare-i pământu, / Ce-i **mai rău ca urātu** (folclor).

Comparativul de egalitate, format din expresiile *la fel de (la fel cu), (tot) așa de, tot atât de*, plus adjectivul la pozitiv, acceptă conectivele *ca (ca și), precum, cât* sau *cum* plus propoziție: Persoane **la fel de tinere ca tine**; Alexandru e **tot așa de isteț ca Ovidiu**; Mesteacănul e **tot atât de înalt ca și plopul**; Alexandru este **la fel de liniștit cum era și tatăl său**.

Superlativul relativ, alcătuit din articolul demonstrativ *cel, cea, cei, cele* plus forma comparativului (de superioritate sau de inferioritate), cere un complement precedat de prepozițiile *dintre* și *din*: Alexandru e **cel mai tânăr dintre ei**, Alexandru e **cel mai tânăr din clasă**. Mai rar se întâlnesc și prepozițiile *în, între, de*: „Te rog să lași în pace muza, / Căci tu ești **cel mai prost poet, / În Siracuză**” (Coșbuc, în GLR, I, p. 129); „Dar pentru ce orașul atât de strălucit / Acum **între orașe e cel mai umilit?**” (Alexandrescu, în GLR, I, p. 129); Ești **cel mai viclean de aici** (în GLR, I, p. 129)⁹. Faptele menționate, la care se adaugă și alte precizări

⁶ E. Vasiliu, Golopenția-Eretescu 1969, p. 281-293; Irimia 1997, p. 422; Nagy 2005, p. 313.

⁷ Vezi Bujor, Chiriac 1958, p. 164-166; Vasilescu, Barbu 1961, p. 156, 172; Hofmann, Szantyr 1965, p. 154-155; Slușanschi 1994, p. 25-26.

⁸ Prepoziția *de* introduce în româna contemporană complementul comparativ care arată măsura, fiind legată de existența unui numeral: Am parcurs o cale **mai (puțin) lungă de 80 de kilometri** (în GLR, I, p. 127).

⁹ O analiză minuțioasă a problemei în Carabulea 1957, p. 19-27.

cuprinse în GALR (2005, vol. II, p. 450-461; 2008, vol. II, p. 473-485), susțin ideea considerării complementului comparativ în categoria complementelor.

5. Față de o abordare atât de minuțioasă a funcțiilor sintactice, ne întrebăm de ce GALR nu acordă un statut de sine stătător și complementului intern, menționat ca atare în câteva lucrări, precum C. Șotropa (p. 174), Al. Graur (1973, p. 193), C. Dimitriu (1982, p. 253; 2002, 1387-1393), Rodica Nagy (2005, p. 267-275), având și el particularități tipice, între care trăsătura de a fi exprimat, întotdeauna, printr-un nume, articulat sau nearticulat, înrudit formal sau/și semantic cu verbul pe care-l determină: *și-a trăit traiul, și-a mâncat mălaiul; a trăi o viață frumoasă; a merge un drum lung* etc.

E adevărat că, în majoritatea lucrărilor de gramatică, acest complement este menționat în cadrul complementului direct, fie ca o specie distinctă¹⁰, fie ca o particularitate legată de natura numelui cu funcția de complement direct¹¹.

O analiză minuțioasă a acestui complement a fost făcută, încă din 1956, de către Petru Creția (1956, p. 115-120), care făcea, în privința complementului intern nearticulat, următoarele observații:

„el este întotdeauna însoțit de un atribut [s.a.] care îl califică¹²; grupul substantiv nearticulat + atribut poate fi întotdeauna înlocuit cu un complement circumstanțial care se referă la verbul respectiv și este în aproape toate cazurile un circumstanțial de mod: Om trăi *viață dulce* [= bine, plăcut], Am trăit *trai rău* [= rău], Trăiește *viață cârpită cu ață* [= sărăcăcios, din greu], Adormind *somn greu* [= adânc], Ați luptat *luptă deșartă* [= zadarnic], Merse *cale lungă* [= mult], *Mare greșeală* am greșit [= grav], Se veseliră *veselie îngerească* [= îngerește, ca îngerii], Va lăcrima *lacrimă de bucurie* [= de bucurie], Au gonit *goană multă* [= mult, îndelungat]”.

Pentru însoțirea complementului intern de către un atribut, autorul menționat aduce următorul argument:

„În loc să se complinească direct verbul intransitiv printr-un circumstanțial, se califică printr-un atribut complementul său intern, [...] nearticulat, pentru că el nu se detașează de verb ca o realitate determinată sau determinabilă, ci servește doar ca instrument pentru realizarea unei construcții mai expresive. [...], căci raportul dintre substantiv și atribut este întotdeauna mai concret și mai ușor de ilustrat cu o imagine decât raportul dintre verb și circumstanțial: *o cale lungă* soliciță imaginația mai puternic decât *a merge mult*, *viața dulce* se simte mai viu decât *a trăi bine*, *lacrimile de bucurie* se văd, *a plânge de bucurie* este mai palid etc. Pe lângă aceasta, acolo unde verbul și substantivul au același radical are loc un fenomen de repetiție, de

¹⁰ „Complementul direct care determină un verb intransitiv se numește complement intern, deoarece este exprimat printr-un substantiv care are aceeași rădăcină cu verbul respectiv sau face parte din aceeași sferă semantică cu acesta.” (GLR, II, p. 157-158)

¹¹ „Alte verbe pot avea ca obiect direct un substantiv aparținând aceleiași familii de cuvinte ca verbul sau foarte apropiat de acesta din punctul de vedere al înțelesului.” (Iordan 1956, p. 660) Abia într-o notă (p. 660, nota 1), Iorgu Iordan spune: „Unii lingviști folosesc termenul *obiect intern* în legătură cu asemenea obiecte”. Pentru alte detalii, vezi și Pușcariu 1976, p. 147; Șerban 1970, p. 213; Vasiliu, Golopenția 1969, p. 103-104; Avram 1997, p. 195; Drașoveanu 1997, p. 128; Irimia, 1997, p. 411.

¹² Vezi și Dimitriu 2002, p. 1391-1392.

reluare, de aliterație, de ecou lingvistic, întotdeauna expresiv, fenomen numit în gramatici figură etimologică (figura etymologica).” (*ibidem*, p. 119).

Așadar, între complementul intern și verbul determinat este o strânsă legătură, în sensul că ambele elemente trebuie să derive din aceeași rădăcină sau să facă parte din aceeași sferă semantică, ceea ce nu se întâmplă prea des.

„Frecvența redusă a complementului intern se explică și prin numărul mic de substantive principial comune în care se poate concretiza.” (Dimitriu 2002, p. 1392)

Apoi, unele verbe își pot schimba, în timp, regimul de determinare: de la complement direct să treacă la un complement intern sau invers, ori să se poată construi atât cu un complement direct cât și cu unul intern: *a visa un vis frumos* (c. intern)/*a visa o excursie*/[*că a plecat în excursie*] (c. direct/completivă directă). În latină, de pildă, *mergere* „a arunca în apă, a scufunda, a îneca” era tranzitiv și cerea un complement direct: *aves se in mari mergunt* (Cicero) „păsările se afundă în mare” (Guțu 1983, s.v. *mergo*), în timp ce în română, *merge* se construiește cu un complement intern: *merge cale lungă*, *merge un drum lung*. Alte verbe, de tipul *a ordona*, *a plămădi*, *a plănu*, *a porunci* etc., cer un complement direct exprimat printr-o completivă directă, după ce inițial vor fi fost determinate de un complement intern, concretizat într-un substantiv comun cu același radical cu verbul, plus o propoziție apozitivă, cu rol de a explicita numele: *a ordonat un ordin*, (*anume*) [*să nu se mai caute dreptatea*] (c. intern + propoziție apozitivă) / *a ordonat* [*să nu se mai caute dreptatea*] (completivă directă). Prima structură era și greoaie și pleonastică, întrucât și substantivul-complement intern și propoziția apozitivă trimiteau, fără motivație semantică, la același referent¹³.

„Așadar, opoziția tranzitiv/intranzitiv nu numai că nu este strictă, ci nu este nici măcar constantă¹⁴: se poate vorbi pe bună dreptate de un continuum între două extreme funcționale, [...] între care se înscriu alte grupări de verbe, utilizate fie „absolut”, fie cu un complement direct, fie cu un alt complement sau chiar cu nuanțe distincte de sens (Slușanschi 1994, p. 45).

Prin prisma celor spuse până acum, suntem de părere că sunt puține verbele care pot avea un complement intern, și acesta numai dacă este exprimat printr-un substantiv comun, înrudit formal cu verbul sau din aceeași sferă semantică cu el: *a cânta un cântec*, *a merge un drum*, *a trăi un trai*, *a visa un vis* etc.

Față de complementul direct, cel intern se caracterizează și prin faptul că se realizează numai la nivel de propoziție și nu admite dublarea și nici morfemul *pe*.

¹³ Dimitriu 2002, p. 1391.

¹⁴ Vezi în acest sens aprecierile din diferitele gramatici asupra naturii verbelor urmate de un complement intern: intranzitive (Pușcariu 1976, p. 147; Creția 1956, p. 115-120; GLR, II, p. 158; Avram 1997, p. 195; Irimia 1997, p. 411; GALR 2005, vol. II, p. 374; 2008, p. 395), semitransitive (Jespersen 1924/1971, p. 186, 187, 217; Frontier 1997, p. 95; Riegel, Pellat, Rioul 1998, p. 220-221; Dimitriu 1982, p. 249-253), cu tranzitivitate limitată (Coteanu 1982, p. 167), pseudotranzitiv (Bărbuță 1992, p. 51), verb de acțiune bivalent (Manea 1990, p. 447-461), verbe insuficiente completiv (Dimitriu 2002, p. 1390), verbe cu insuficiență completivă de tip gramatical (Nagy 2005, p. 271).

De menționat este și faptul că această construcție este prezentă și în latină, încă din perioada arhaică. Tradiția gramaticală împarte aceste extinderi expresive în trei categorii: (1) „figura sinonimică”, atunci când complementul este înrudit doar semantic cu verbul pe care îl determină: *viam ire*, *iter proficisci*, *aetatem vivere*, *proelia pugnare*, (2) „figura etimologică”, atunci când verbul și complementul său derivă din aceeași rădăcină: *iter ire*, *vitam vivere*, *somnium somniare*, *pugnam pugnare*, (3) complementul intern este distanțat de sfera semantică a verbului, întrucât numele prin care se redă provine din prescurtarea unei expresii sau dintr-o restrângere ori lărgire de înțeles¹⁵: *Bacchanalia vivere* (Iuvenal) (< *Bacchanalium vitam vivere*) „a trăi o viață de orgii”, *lapides loqui* (Plaut) „a spune cuvinte grele” (*lapis, -idis* „piatră”), *hircum sapit* (Plaut) „miroase a țap; pute” (*hircus, -i* „țap, țap puturos”)¹⁶. Acest model de construcție, sub influența limbii grecești, s-a extins și a fost prezent în întreaga latinitate. Pe de altă parte, sublinia și Petru Creția (1956, p. 119), și în limba română tiparul respectiv caracterizează vorbirea populară și scrierile religioase, în majoritate traduceri, fie după originale grecești, în care fenomenul este foarte răspândit, fie după tălmăciri în slavonă.

Drept urmare, motivul invocat în GALR în detrimentul acceptării unei funcții sintactice distincte a complementului intern, construcție „accidentală”, după verbe intransitive, cu

„un statut intermediar între tranzitive și intransitive, deoarece, formal, satisfac condițiile de tranzitivitate, dar nu și pe cele sintactico-semantice [...]” (2005, II, p. 374; 2008, p. 395),

poate fi discutat. Însuși Petru Creția afirma că acest complement intern

„este izolat în limbă și nu reprezintă un procedeu gramatical important și viu.” (Creția 1956, p. 119).

Totuși, prin trăsăturile distincte pe care le are, considerăm, în acord cu ideea exprimată de C. Dimitriu, că

„este mai avantajoasă ipoteza că complementul intern reprezintă o funcție sintactică de sine stătătoare, diferită de complementul direct” (Dimitriu 2002, p. 1388)¹⁷.

6. Și prin fragmentarea complementului indirect în complement indirect (în cazul dativ) și complement prepozițional se ajunge la o mai bună înțelegere a ceea ce înseamnă „destinatar sau beneficiar al procesului codificat prin verb” (GALR, vol. II, p. 397) și situația în care verbul (sau un alt regent) „impune nominalului o anumită prepoziție și îi atribuie un anumit rol semantic” (GALR, vol. II, p. 416).

¹⁵ Slușanschi 1994, p. 44-45; vezi și Ernout, Thomas, p. 25-27.

¹⁶ Guțu 1983, s.v. *hircus*.

¹⁷ Vezi și Nagy 2005, p. 275.

Nr. crt.	Complementul	Verb	Interj.	Adj.	Adv.	Implică co-ocurența cu alte compl. sau cu un nominal	Clasa de substituție	Particularități
1.	direct	+	+	-	-	-	Nominal în Acuzativ. Alte părți de vorbire substantivizate. Adverbe în <i>-ește (românește, ...)</i> Forme v. impers. (inf., supin, gerunziu). C. dir. (rel. și conjuncț.).	După v. tranzitive. Poate fi dublat și exprimat prin clitic. Numele de persoană se construiește cu <i>pe</i> + Acuzativ.
2.	secundar	+	-	-	-	c. direct	Subst. inanimare în A. Pron. inanimare în A. Verb la infinitiv. C. secundară (relativă și conjuncțională).	Nu acceptă dublarea, exprimarea prin clitic și realizarea cu <i>pe</i> .
3.	intern	+	-	-	-	-	Subst. comune în A, înrudite formal sau/și semantic cu verbul.	După v. intransitive. Nu acceptă dublarea și pasivizarea. Se realizează numai la nivel de prop.
4.	indirect	+	+	+	+	-	Nominal în Dativ. Clitic de pr. pers. sau refl. în Dativ. C. indirectă (relativă).	După v. intr. și tr. Se poate dubla și realiza prin clitic.

5.	prepozițional	+	+	+	+	+	-	Nominal în A. precedat de prep. Nominal în G. precedat de prep. V. la inf. sau supin precedat de prepoziție. C. prep. (relativă și conjuncțională).	Nu se poate realiza prin clitic și nici nu se poate dubla.
6.	de agent	+	-	+	-	-	-	Nominal în A. precedat de prep. <i>de, de către</i> Completivă de agent (relativă).	Numai după v. la dia-teza pasivă sau adj. postverbale, derivate cu suf. <i>-abil, -ibil</i> .
7.	posesiv	+	-	-	-	-	nominal	Clitic de pronume personal sau reflexiv în Dativ. Prop. relativă dublată prin clitic în regentă.	Poziția sintactică de c. posesiv rezultă din amalgamarea GV cu un GN.
8.	Comparativ	-	-	+	+	-	-	<i>Decât, ca + nominal în A.</i> <i>Decât, ca + grup nominal, adverbial sau verbal, îndeplinind o altă f. sintactică decât cea de subiect.</i> <i>Decât + prop. Comparativă.</i>	

În ciuda asemănărilor dintre cele două complemente, indirect și prepozițional, există însă deosebiri care îndreptățesc această opțiune: prezența obligatorie a unei prepoziții („un operator de determinare”¹⁸), care constituie și realizarea prototipică a acestei funcții sintactice, imposibilitatea exprimării duble sau a exprimării ori substituirii prin clitic, posibilitatea exprimării prin forme verbale nepersonale (infinitiv, gerunziu, supin) ori capacitatea redării și prin propoziție conjuncțională, trăsături excluse pentru complementul indirect.

Fără a fi detaliate aceste aspecte, așa cum sunt ele precizate în GALR (2005, vol. II, p. 416-431; 2008, vol. II, p. 438-453), realizările prepoziționale și denumirea de complement prepozițional sunt discutate încă din 1973 de Valeria Guțu Romalo (p. 176-177, 202-204) și mai apoi, în 1976, de Gabriela Pană Dindelegan (p. 888).

Totuși, în ciuda numărului mare de prepoziții utilizate: *cu, de, despre, din, în (întru), la, pe (pe lângă), pentru, peste, spre* ș.a. + acuzativ, *asupra, contra, împotriva* + genitiv, toate construcțiile trimit, obligatoriu ori facultativ, la un „destinatar” implicat într-un anumit fel în acțiunea verbului ori în calitatea adjectivului sau a adverbului¹⁹:

„Și părintele Ioan **m-a pus** la masă **cu** *dânsul* și Smărăndița **a ciocnit** o mulțime de ouă roșii **cu mine**.” (Creangă, *Amintiri din copilărie*);

„Eu **voi da seama de** *ale mele* câte scriu.” (M. Costin, *De neamul moldovenilor*);

„**Spune** tu ce vei voi **despre** *superioritatea vânătorii cu prepelicarul*.” (Odobescu, *Pseudo-kyneghetikos*);

„Tânărul, după invitația lui Iuga, **se adânci în** *studiul listei de bucate*.” (Rebreanu, *Răscoala*);

„Deși **luam parte la** *giocurile camarazilor mei*, când suna ora de recreație, [...], cea mai scumpă petrecere a mea **consista întru** *a mă sui pe capra unei trăsuri vechi și părăsite*.” (Alecsandri, *Vasile Porojan*);

„Fetele împăratului **s-au pus cu rugămintea pe lângă** *spân*.” (Creangă, *Povestea lui Harap-Alb*);

„Prietenul tău **a făcut pentru** *tine* mai mult decât tine.” (Negruzzi, *Scrieri*);

Înclină spre *iertare*.

„Atunci calul **dă năvală asupra** *ursului*.” (Creangă, *Povestea lui Harap-Alb*).

Așadar, separarea complementului prepozițional de cel indirect în dativ trebuie acceptată, întocmai cum și altădată era agreată desprinderea, din aceeași sferă largă și eterogenă a complementului indirect, a complementelor de agent, sociativ, de relație, opozițional, cumulativ, de excepție²⁰. Avantajul acestei

¹⁸ Cervoni 1990, p. 86, *apud* Nagy 2005, p. 297.

¹⁹ Numărul valorilor semantice diferă de la o lucrare la alta: în GLR, 7 tipuri; la Avram 1997, 11; la Irimia 1997, 5; la Felecan 2002, 24.

²⁰ Gramaticile școlare n-au admis încă această delimitare, cu excepția complementului de agent, așa că ele continuă să fie înglobate la complementul indirect; vezi Avram 1997, p. 362, 379.

delimitări se vede mai bine în enunțuri în care el este alături de un complement în dativ: *Priveștiștea îi aduce aminte de copilărie*.

Gramaticile tradiționale consideră că în acest enunț există două complemente indirecte, unul în dativ (*ii*) și celălalt prepozițional (*de copilărie*). O privire atentă asupra lor ne conduce la următoarele constatări: (a) cele două complemente realizează două structuri diferite: complementul în dativ poate fi dublat (*lui îi aduce aminte*), celălalt nu; (b) primul arată destinatarul, al doilea obiectul de referință; (c) construcția prepozițională nu e condiționată de prezența complementului în dativ și nici nu realizează un raport de coordonare cu acesta. Prin urmare, diferențele relevate îndreptățesc acceptarea a două complemente distincte, unul indirect în dativ și altul prepozițional.

7. Așadar, pe baza observațiilor desprinse din cele prezentate mai sus, considerăm că numărul complementelor (necircumstanțiale) ar trebui stabilit la opt: direct, secundar, intern, indirect, de agent, prepozițional, posesiv și comparativ. Această extindere a numărului lor nu va duce la o îngreunare a înțelegerii faptelor gramaticale, ci la o mai adecvată analiză sintactică.

În funcție de categoria de regenți, de ocurența cu alte poziții sintactice și de clasa de substituție, situația celor opt complemente poate fi reprezentată ca în tabelul care urmează.

BIBLIOGRAFIE

- Avram 1997 = Mioara Avram, *Gramatica pentru toți*, București, Editura Humanitas, 1997.
- Bărbuță 1992 = I. Bărbuță, *Structura semantico-valențială a verbului și diateza*, în „Revista de lingvistică și știință literară”, Chișinău, 1992, nr. 4, p. 49-59.
- Bujor, Chiriac 1958 = I. I. Bujor, Fr. Chiriac, *Gramatica limbii latine*, București, Editura Științifică, 1958.
- Carabulea 1957 = Elena Carabulea, *Unele observații asupra termenilor comparativului și superlativului relativ în limba română*, în SG, II, 1957, p. 19-27.
- Cervoni 1990 = Jean Cervoni, *Prépositions et compléments prépositionnels*, în „Langue française”, 86, mai 1990, p. 85-89.
- Coteanu 1982 = Ion Coteanu, *Gramatica de bază a limbii române*, București, Editura Albatros, 1982.
- Crașoveanu 1973 = D. Crașoveanu, *Limba română contemporană*. – Curs. Fascicula a II-a. *Sintaxa propoziției. Complementul*, ediția a II-a, Tipografia Universității din Timișoara, 1973.
- Creția 1956 = Petru Creția, *Complementul intern*, în SG, 1956, p. 115-120.
- Dimitriu 1982 = C. Dimitriu, *Gramatica limbii române explicată. Sintaxa*, Iași, Editura Junimea, 1982.
- Dimitriu 2002 = C. Dimitriu, *Tratat de gramatică a limbii române*, II. *Sintaxa*, Iași, Institutul European, 2002.
- Drașoveanu 1997 = D. D. Drașoveanu, *Teze și antiteze în sintaxa limbii române*, Cluj-Napoca, Editura Clusium, 1997.
- Ernout, Thomas 1964 = A. Ernout, F. Thomas, *Syntaxe latine*, Paris, Klincksieck, 1964.
- Felecan 2002 = N. Felecan, *Sintaxa limbii române. Teorie. Sistem. Construcție*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 2002.

- Frontier 1997 = Alain Frontier, *La grammaire du français*, Paris, 1997.
- GALR 2005, 2008 = *Gramatica limbii române*, I. *Cuvântul*, II. *Enunțul*, Editura Academiei Române, București, 2005. Tiraj nou, revizuit, București, Editura Academiei Române, 2008.
- GLR = *Gramatica limbii române*, vol. I, II, ediția a II-a revăzută și adăugită, tiraj nou, București, Editura Academiei RSR, 1966.
- Graur 1973 = Al. Graur, *Gramatica azi*, București, Editura Academiei RSR, 1973.
- Guțu 1983 = Gheorghe Guțu, *Dicționar latin-român*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1983.
- Guțu Romalo 1973 = Valeria Guțu Romalo, *Sintaxa limbii române. Probleme și interpretări*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1973.
- Heliade 1980 = Ion Heliade Rădulescu, *Gramatică românească*. Ediție și studiu de Valeria Guțu Romalo, București, Editura Eminescu, 1980.
- Hofmann, Szantyr 1965 = J. B. Hofmann, A. Szantyr, *Lateinische Syntax und Stilistik*, München, Beck, 1965, p. 154-155.
- Iordan 1954/1956 = Iorgu Iordan, *Limba română contemporană*, București, 1954/1956.
- Iordan, Robu 1978 = Iorgu Iordan, Vladimir Robu, *Limba română contemporană*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1978.
- Irimia 1997 = Dumitru Irimia, *Gramatica limbii române*, Iași, Editura Polirom, 1997.
- Jespersen 1924/1971 = Otto Jespersen, *La philosophie de la grammaire*, Paris, Éditions du Minuit, 1924/1971.
- Manea 1990 = Dana Manea, *Probleme ale tranzitivității în română (I). Verbele cu complement intern*, în SCL, XLI, 1990, nr. 5-6, p. 447-461.
- Merlan 2001 = Aurelia Merlan, *Sintaxa limbii române. Relații sintactice și conectori*, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2001.
- Nagy 2005 = Rodica Nagy, *Sintaxa limbii române actuale. Unități, raporturi și funcții*, Iași, Institutul European, 2005.
- Neamțu 2007 = G. G. Neamțu, *Teoria și practica analizei gramaticale. Distincții și...distincții*, Pitești, Paralela 45, 2007 (ediția I, Cluj-Napoca, Editura Excelsior, 1999).
- Pană Dindelegan 1974 = Gabriela Pană Dindelegan, *Sintaxa transformțională a grupului verbal în limba română*, București, Editura Academiei RSR, 1974.
- Pană Dindelegan 1999 = Gabriela Pană Dindelegan, *Sintaxa limbii române*, Partea I. *Sintaxa grupului verbal*, București, Editura Academiei RSR, 1976 (ediția a II-a, Brașov, Editura Aula, 1999).
- Pușcariu 1976 = Sextil Pușcariu, *Limba română*, vol. I. *Privire generală*, București, Editura Minerva, 1976.
- Riegel, Pellat, Rioul 1998 = Martin Riegel, Jean-Cristophe Pellat, René Rioul, *Grammaire méthodique du Français*, Paris, PUF, 1998.
- SG = *Studii de gramatică*, vol. I-III, București, Editura Academiei RPR, 1956, 1957, 1961.
- Slușanschi 1994 = Dan Slușanschi, *Sintaxa limbii latine*, I. *Sintaxa propoziției*, București, Editura Universității București, 1994.
- Șerban 1970 = Vasile Șerban, *Sintaxa limbii române – curs practic*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1970.
- Șotropa = C. Șotropa, *Gramatica limbii române*, ediția a V-a, București, Editura Cartea Românească, f. a.
- L. Vasiliu 1967 = Laura Vasiliu, *Some Aspects of the Grammar of the Verb Phrase with Special Reference to Prepositional Constructions*, în RRL, XII, 1967, nr. 4, p. 341-367.
- Vasiliu, Golopenția-Eretescu 1969 = E. Vasiliu, Sanda Golopenția-Eretescu, *Sintaxa transformțională a limbii române*, București, Editura Academiei RSR, 1969.
- Vasilescu; Barbu 1971 = Toma Vasilescu, N. I. Barbu, *Gramatica limbii latine*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1961.
- Zugun 1993 = P. Zugun, *Funcțiile sintactice ale numelui la cele cinci cazuri*, în „Limba română”, Chișinău, III, 1993, nr. 3-4, p. 38-43.

ON SOME (NON-ADVERBIAL) COMPLEMENTS

(Abstract)

This study aims at bringing a few clarifications and follow-ups regarding objects (not adverbials), whose number is established at seven, by the new *Gramatica limbii române (Grammar of Romanian Language)*, the 2005 edition. This option is justified through ‘facts’ of a strict grammatical nature: objects appear as determiners, generally obligatory after a verb, adjective, adverb or interjection, while adverbials (circumstantials) are, with few exceptions, optional.

This situation should not be surprising, as it has its roots in a more profound delineation of their characteristic features (the secondary object, the prepositional object), through a new vision on determinations (the possessive object), or, through a new approach of the function of completion (the comparative object). Then, the principle of uniqueness is added, which assumes “the impossibility of the existence of a second subordinate item, within the dependence on a main item, which is constructed in the same way as a given one”.

In order to motivate the statute of some objects, we have extended the research to the situation that exists in Latin, and facts proved that the internal object should be considered as a function on its own, exactly as the comparative or the possessive objects.

Consequently, we have established the number of objects at eight (direct, secondary, internal, indirect, prepositional, agent, possessive and comparative). This extension will not lead to a more difficult understanding of grammatical facts, but to a more adequate syntactic analysis.

*Universitatea de Nord Baia Mare
Facultatea de Litere,
Baia Mare, str. Victoriei, nr. 76*